

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
Ласточкіної Олени Володимирівни
на дисертаційне дослідження Золотарьової Тетяни Вікторівни на тему:
«ОПОСЕРЕДКОВАНЕ КОРЕКЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ
ПАРАЛІЧЕМ», подане на здобуття вченого ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка**

Сучасний етап розвитку системи спеціальної освіти характеризується парадигмальними змінами щодо її мети, змісту та технологій. Інноваційна мультифакторність сучасних досягнень нейрофізіологічного напрямку, особливо для технологій навчання, повинна бути врахована та використана в умовах спеціальної освіти й інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами.

Діти з дитячим церебральним паралічем є однією зі складних категорій серед когорти осіб із особливими освітніми потребами, оскільки, вторинно, при психофізичних особливостях функціонування опорно-рухового апарату, можуть виникати порушення як пізнавальних, так і емоційно-вольових психічних процесів одночасно. Ці значущі особливості зумовлюють необхідність додаткового вивчення психічних особливостей та педагогічних умов навчально-виховного процесу дітей даної нозологічної групи.

На часі, питання математичного розвитку дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем (ДЦП) дисертанткою запропоновано вирішувати з позицій системно-синергетичної моделі – за допомогою встановлення міжпредметних зв'язків та методів міждисциплінарного перенесення вмінь зі сфери образотворчого мистецтва в математику, що є одним із аспектів актуальності, новаторського підходу до розв'язання даної проблеми.

Рівень обґрунтованості актуальності та своєчасність дисертаційної роботи є достатньо аргументованими, оскільки, у своєму дослідженні дисертантка пропонує не тільки розв'язання проблеми пізнавально-інтелектуального розвитку молодших школярів із ДЦП, але й опосередковує подальшу побутову орієнтацію

у суспільстві; ці питання розкрито Т.В.Золотарьовою на теоретичному і методологічному рівнях, також авторкою розроблено й упроваджено методику міжпредметного перенесення та корекційного управління розвитком загальних пізнавальних навчальних дій і вмінь молодших школярів із ДЦП зі складання простих арифметичних задач, опосередкованого розвитком умінь із предметно-сюжетного малювання.

Аналіз змістового наповнення рукопису дисертації та автореферату дає підстави стверджувати про кваліфікованість авторки щодо прямих та дотичних питань у розрізі предмету наукового дослідження, розуміння сутності наукової проблеми, відповідальності за представлені наукові результати, узагальнення та теоретично обґрунтовані проміжні й загальні висновки. Науковий апарат дисертації окреслено чітко, всі його структурні компоненти узгоджені між собою. Влучне формулювання предмету стало запорукою адекватного та цілеспрямованого визначення мети, завдань дисертаційного дослідження, а також методів для їх розв'язання. Вагоме методологічне підґрунтя дисертаційного доробку, його новизна і практична значущість свідчать про фундаментальність, завершеність дисертації, що дає можливість розглядати її як авторське досягнення.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителів» (протокол № 11 від 25 листопада 2010 року).

Структура дисертації, що характеризується цілісністю й логічною послідовністю, свідчить про системність представленого дослідження. Матеріали констатувального та формувального етапів психолого-педагогічного експерименту пройшли відповідну апробацію. Аргументоване обґрунтування наукових положень, висновків і методичних рекомендацій влучно забезпечується теоретичним підґрунтям щодо розуміння проблеми опосередкованого корекційного управління розвитком міждисциплінарних

динамічних умінь молодших школярів з ДЦП складати прості арифметичні задачі; при цьому дослідницею було забезпечено достатню репрезентативність вибірки учасників експерименту (250 осіб).

У першому розділі дисертаційної роботи Тетяною Вікторівною закладається теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми у вигляді трансдисциплінарного, полідисциплінарного та міждисциплінарного аналізу філософських, медичних, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих наукових джерел. Так, з позицій синергетичного підходу, авторка трактує вміння молодших школярів із ДЦП, як складні, структурно й функціонально неоднорідні, відкриті системи, що здатні вдосконалюватися за поліваріантними шляхами. Поліваріантність під час процесів розвитку та корекції в системах умінь учнів початкових класів із ДЦП, за висновками авторки, забезпечується опосередкованим зовнішнім та внутрішнім типами корекційного управління процесами у вертикальній площині, що в горизонтальній площині проявляється, як послідовна (*«розвиток – корекція»* $\longrightarrow$ *«корекція – розвиток»*) керована система трьох процесів – *«розвиток – корекція – розвиток»*, яка забезпечує опосередковане корекційне управління розвитком умінь молодших школярів із ДЦП складати прості арифметичні задачі.

Логічного продовження набуває наукове дослідження у другому розділі дисертаційної роботи. У даній частині роботи представлена загальна характеристика міждисциплінарних динамічних об'єднань умінь та загальних пізнавальних навчальних дій молодших школярів з дитячим церебральним паралічем. Авторка формує наступні аналітичні висновки: оскільки у дисипативних функціональних структурах відбувається вертикальна та горизонтальна взаємодія підсистем системи вмінь та дій, то діяльність міждисциплінарних об'єднань умінь уможливорює взаємоузгоджене протікання процесів розвитку та корекції в уміннях із предметно-сюжетного малювання, розв'язування і складання простих арифметичних задач та загальних пізнавальних навчальних дій, що сприяє задоволенню системи потреб учня в адаптації до складного навколишнього

середовища. Також у матеріалах дослідження подано визначені авторкою критерії діагностики стану міждисциплінарних динамічних об'єднань умінь із предметно-сюжетного малювання, розв'язування і складання простих арифметичних задач та загальних пізнавальних навчальних дій у молодших школярів із ДЦП, що були використані для проведення констатувального етапу дослідження й засвідчили необхідність проведення спеціальної корекційно-розвиткової роботи з образотворчого мистецтва і математики.

На схвальну оцінку заслуговує розроблена, науково обґрунтована та експериментально перевірена евристично-синергетична психолого-педагогічна міжпредметно-внутрішньопредметна послідовно-паралельна дидактична методика опосередкованого корекційного управління розвитком молодших школярів із ДЦП. Дана методика має макроскопічну та мікроскопічну структуру й реалізована була протягом трьох взаємопов'язаних етапів (*перший етап* – зовнішнє управління процесом розвитку підсистеми вмінь із предметно-сюжетного малювання за допомогою розвиваючої частини методики; *другий етап* – зовнішнє управління процесом корекції підсистеми умінь із розв'язування простих арифметичних задач за допомогою корекційної частини методики та внутрішнє управління процесом корекції підсистеми вмінь із розв'язування простих арифметичних задач за допомогою процесу розвитку підсистеми вмінь із предметно-сюжетного малювання; *третій етап* – зовнішнє управління процесом розвитку підсистеми вмінь зі складання простих арифметичних задач за допомогою розвиваючої частини методики, внутрішнє безпосереднє управління процесом розвитку підсистеми вмінь зі складання простих арифметичних задач за допомогою процесу корекції підсистеми вмінь із розв'язування простих арифметичних задач та внутрішнє опосередковане управління процесом розвитку підсистеми вмінь зі складання простих арифметичних задач за допомогою процесу корекції підсистеми вмінь із розв'язування простих арифметичних задач та процесу розвитку підсистеми вмінь із предметно-сюжетного малювання).

Ефективність апробованої експериментальної методики опосередкованого корекційного управління розвитком молодших школярів із ДЦП статистично підтверджена результатами формувального етапу експерименту, що засвідчили значні позитивні зміни у рівнях сформованості вмінь молодших школярів із ДЦП з предметно-сюжетного малювання, розв'язування і складання простих арифметичних задач та горизонтальних зв'язків між ними. Кількісно-якісний аналіз результатів експериментальної роботи підтверджує надійність та оптимальність запропонованої методики.

Акцентуючи увагу на новизні наукової роботи Тетяни Вікторівни Золотарьової, зазначимо про виявлені й узагальнені у процесі дослідження теоретичні та практичні аспекти.

Достатній рівень теоретичної цінності підтверджено у дослідженні новими науковими положеннями про критерії стану міждисциплінарних динамічних об'єднань умінь молодших школярів із ДЦП та методичні підходи на основі обґрунтованого опосередкованого корекційного управління розвитком міждисциплінарних динамічних об'єднань умінь молодших школярів із ДЦП складати прості арифметичні задачі. На додаток уточнено сутнісні характеристики міждисциплінарних динамічних об'єднань умінь дітей вищезазначеної категорії, а сутність синергетичних методів інтерпретовано під кутом зору спеціальної педагогіки.

Практична цінність одержаних наукових результатів розширює можливості застосування розробленої й упровадженої методики міжпредметного перенесення та корекційного управління розвитком загальних пізнавальних навчальних дій та вмінь молодших школярів із дитячим церебральним паралічем зі складання простих арифметичних задач, опосередкованого розвитком умінь із предметно-сюжетного малювання. в умовах спеціальних шкіл.

Отже, матеріали дослідження можуть бути використані для: навчально-корекційно-розвиткового процесу з учнями початкових класів із ДЦП; розробки корекційно-розвиткових програм; підготовки студентів вищих педагогічних

навчальних закладів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогів.

Усе вищезазначене свідчить про завершеність наукового доробку, адже завдання дисертаційного дослідження виконані і поставлена мета досягнута.

Зміст дисертації узгоджується із основними, концептуальними положеннями автореферату. Основні результати дослідження в повному обсязі викладені в фахових наукових виданнях. Зокрема, здобувач має 48 публікацій, з яких: 4 розділи у колективних монографіях; 16 статей у вітчизняних фахових виданнях, 9 із яких включені до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у загальнонаукових виданнях та 18 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Представлені Тетяною Вікторівною Золотарьовою матеріали дисертаційного дослідження, їх аналіз та інтерпретація, не викликають заперечень; рукопис відповідає необхідним вимогам: схвально оцінюємо його змістове наповнення, методичний апарат, логічну структуру; однак, вважаємо за потрібне відзначити окремі зауваження та висловити пропозиції:

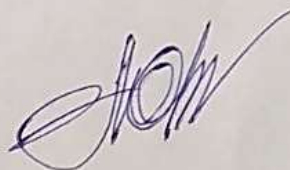
1. Варто було долучити сучасний вітчизняний та зарубіжний досвід щодо проблеми дослідження, а саме після 2016 року, та представити ці результати у першому розділі наукової роботи.
2. На нашу думку, для полегшення сприймання взаємозв'язків та відношень, окремі змістові блоки наукового дослідження зручніше пропонувати у вигляді структурно-логічних схем, наприклад: *«модель управління вертикальними процесами (зовнішнє та внутрішнє управління)»* – сторінка 51, *«опосередковане корекційне управління розвитком системи умінь»*, – сторінка 52, *«опосередковане корекційне управління розвитком підсистеми вмінь зі складання ПАЗ молодших школярів з ДЦП»* – сторінка 52 тощо.
3. Кількісний аналіз отриманих діагностичних даних (другий та третій розділи) бажано представити у вигляді діаграм.
4. Текст потребує доопрацювання з метою виправлення орфографічних, пунктуаційних та граматичних помилок.

Висловлені міркування не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну високу оцінку роботи та її результатів.

Висновок: аналіз матеріалів дисертаційної роботи дозволяє стверджувати про вагомі теоретичні та методичні здобутки, що свідчить про сумлінність і наукову зрілість дисертантки. Дисертаційна робота Золотарьової Тетяни Вікторівни «Опосередковане корекційне управління розвитком молодших школярів з дитячим церебральним паралічем» є самостійним та завершеним дослідженням із актуальної на сьогодні теми. Вважаємо, що дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент:

Кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри логопедії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка

О. В. Ласточкина

Підпис	<u>Ласточкина О.В.</u>
засвідчую	
перший проректор	<u>Л.В. Пилипенко</u>
"	"
"	20
"	р.